

Warszawa, 27-06-2022 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

XI.811.2.2022.MW

Pani
Marlena Małąg
Minister Rodziny i Polityki
Spółecznej
ePUAP

Szanowna Pani Minister!

Wśród osób, które opuszczają terytorium Ukrainy w związku ze zbrojną agresją ze strony Federacji Rosyjskiej liczną grupę stanowią osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym osoby z niepełnosprawnościami. Aby mogli oni w pełni skorzystać z dedykowanej pomocy państwa polskiego, muszą legitymować się orzeczeniem o niepełnosprawności oraz o jej stopniu, które określa rodzaj niepełnosprawności oraz stopień i rodzaje niezbędnego danej osobie wsparcia. Do Rzecznika Praw Obywatelskich docierają głosy, płynące przede wszystkim od organizacji pozarządowych, że aktualnie obowiązujące procedury umożliwiające uzyskanie wspomnianych orzeczeń nie odpowiadają na zgłaszane potrzeby.

Rzecznik Praw Obywatelskich pełni w Polsce funkcję niezależnego organu do spraw równego traktowania, a także organu monitorującego wdrażanie postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

Tel. centr. (+48 22) 55 17 700
Infolinia obywatelska 800 676 676
biurorzecznika@brpo.gov.pl
bip.brpo.gov.pl

grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169). Z tego względu równe traktowanie osób z niepełnosprawnościami pozostaje przedmiotem szczególnego zainteresowania Rzecznika.

Rozwiązania wprowadzone ustawą z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 583, ze zm.; dalej jako: „ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy”), odnoszą się do różnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami dotyczących m.in. uzyskania numeru PESEL, zapewnienia dostępu do środków komunikacji publicznej czy korzystania ze wsparcia z programów finansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych czy Funduszu Solidarnościowego. Niemniej wprowadzone rozwiązania nie odnoszą się do dostosowania procedur związanych z uzyskiwaniem orzeczeń dotyczących niepełnosprawności.

Uchodźcy z niepełnosprawnościami są zatem zobowiązani do uczestniczenia w procedurze uzyskania orzeczenia na takich samych zasadach jak obywatele polscy. Procedura ta nie uwzględnia jednak dodatkowych trudności, z jakimi mogą się te osoby mierzyć. Zasadniczym problemem jest konieczność przedłożenia dokumentów potwierdzających stan zdrowia, tj. dokumentacji medycznej czy opinii psychologiczno-pedagogicznej. Spełnienie tego wymogu jest trudne lub wręcz niemożliwe w związku z tym, że część osób straciła tego rodzaju dokumentację w wyniku działań wojennych lub nie zabrała jej przed opuszczeniem Ukrainy.

Na wskazane trudności zwróciły uwagę samorządy, które wystąpiły z postulatem wypracowania szczególnych rozwiązań w oparciu o przepisy ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy. Kwestia ta została poruszona m.in. w trakcie posiedzenia zespołu ds. ochrony zdrowia i polityki społecznej Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego. Przedstawicielka Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej na posiedzeniu zespołu w dniu 14 kwietnia 2022 r. zwróciła uwagę na możliwość zawieszenia postępowania w celu skompletowania niezbędnej dokumentacji

medycznej.¹ Chciałbym jednak podkreślić, że takie działanie nie przyczyni się do wydania orzeczenia o stopniu niepełnosprawności w najkrótszym możliwym terminie, a w czasie zawieszenia postępowania osoba z niepełnosprawnością nadal nie będzie mogła korzystać z niezbędnego wsparcia z uwagi na brak dokumentu, który by ją do niego uprawniał.

We wcześniejszym wystąpieniu do Pełnomocnika Rządu ds. uchodźców wojennych z Ukrainy² podkreślałem również, że z uwagi na sytuację związaną z pandemią COVID-19 wiele osób korzystało z przedłużenia okresu ważności posiadanych orzeczeń na czas stanu epidemii, a po jego zakończeniu będzie zmuszonych wystąpić z wnioskiem o wydanie kolejnego orzeczenia. Należy zakładać, że kumulacja wniosków spowoduje znaczne wydłużenie czasu oczekiwania na uzyskanie orzeczenia.

W związku z powyższym, godnym rozważenia rozwiązaniem wydaje się uwzględnienie możliwości wydania orzeczenia o niepełnosprawności w oparciu o zaświadczenie lekarza i przedłożone ukraińskie orzeczenie o niepełnosprawności. Zadaniem lekarza, który wchodzi w skład zespołu orzekającego, winno być bowiem rozstrzygnięcie kwestii medycznych związanych z wydaniem orzeczenia – podobnie, jak dzieje się to w przypadku orzeczeń wydawanych na potrzeby związane z edukacją.³ Konieczność przejścia badań i zgromadzenia dokumentacji wymaga czasu, co opóźnia proces uzyskania orzeczenia o niepełnosprawności oraz możliwość korzystania z przysługujących na jego podstawie świadczeń i usług. Brak posiadanej dokumentacji medycznej, która została utracona w okolicznościach niezależnych od wnioskodawcy, nie powinien być przyczyną wydłużenia postępowania przed powiatowym/miejskim zespołem ds. orzekania o niepełnosprawności.

Jednocześnie wsparcie kierowane w ramach programów finansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych nie powinno

¹ Informacja ze strony: <https://metropolie.pl/artukul/jak-pomagac-niepelnosprawnym-obywatelom-ukrainy> [dostęp 19 maja 2022 r.]

² Wystąpienie RPO do Pełnomocnika Rządu ds. uchodźców wojennych z Ukrainy z dnia 5 maja 2022 r. (znak: XI.811.1.2022), dostępne pod adresem: https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/2022-05/Uchodzcy_Ukraina_niepelnosprawnosc_5.05.2022.pdf [dostęp 19 maja 2022 r.].

³ Informacja dostępna na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji i Nauki pod adresem: <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/wsparcie-dzieci-z-ukrainy-ze-specjalnymi-potrzebami-edukacyjnymi--informacja-mein> [dostęp 19 maja 2022 r.].

ograniczać się do możliwości zaopatrzenia w wyroby medyczne, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 29 maja 2017 r. w sprawie wykazu wyrobów medycznych wydawanych na zlecenie (Dz. U. z 2021 r. poz. 704 ze zm.). W tym zakresie należy również zwrócić uwagę na potrzeby głuchych uchodźców, którzy wymagają wsparcia tłumacza ukraińskiego języka migowego czy potrzeby osób z niepełnosprawnościami, które wymagają innego sprzętu wspierającego w życiu codziennym lub potrzebnego do kontynuowania przerwanych przez wojnę terapii. Właściwe programy powinny umożliwiać im korzystanie ze wsparcia ze środków PFRON na podobnych zasadach, jak mogą to czynić obywatele Polski legitymujący się orzeczeniem o niepełnosprawności lub innym równoważnym orzeczeniem.

Biorąc powyższe pod uwagę, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o analizę przedstawionych powyżej postulatów oraz poinformowanie o stanowisku i podejmowanych działaniach, w tym wyjaśnienie, czy w ramach planowanych zmian prawnych, w tym ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy, zostaną uwzględnione rozwiązania dotyczące systemu orzekania o niepełnosprawności.

Łączę wyrazy szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

Pan Paweł Szefernaker

Pełnomocnik Rządu ds. uchodźców wojennych z Ukrainy

ePUAP